

Прикладка як різновид означення

Перевір себе:

- **Означення** – другорядний член речення, який вказує на ознаку предмета і відповідає на питання: який? чий? котрий?
- **Прикладка** – це різновид означення, який вказує на вік людини, місце проживання, професію, рід занять, національність, якісну характеристику; виступає назвою: географічною, підприємств та установ, газет, кінотеатрів, кораблів тощо.
- **Загальна назва є прикладкою**, якщо власна назва – це ім'я людини.
- **Власна назва є прикладкою**, якщо це назва неістот (річок, міст, газет) або кличка тварини.

означення, виражене іменником

Прикладка

особу за професією; рід занять:
лікар-педіатр

вказує

на:

родинні стосунки:
брати-близнюки

національність, місце проживання:
дівчина-одеситка

поєднання ширшого й вузького понять:
Дніпро-ріка

якісну характеристику особи чи предмета:
хлопець-богатир

Порівняйте та сформулюйте правила:

Прикладка

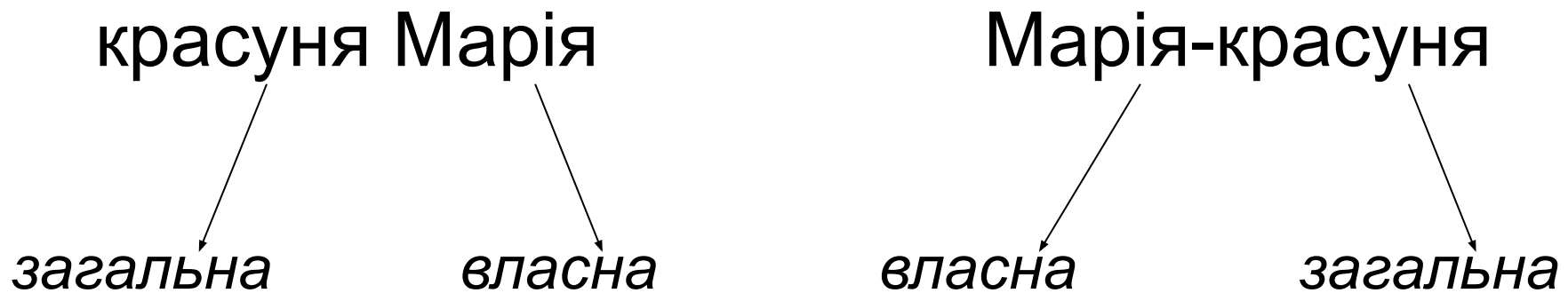
Вказує на:

вік людини,
місце проживання, професію,
рід занять, національність,
якісну характеристику

Вказує на назви:

вулиць, сіл, міст, рік, озер,
планет, підприємств,
установ, газет, кінотеатрів,
кораблів, станцій тощо

Порівняйте та сформулюйте правила:

Прикладка

Поширена

*Євген Анатолійович,
учитель молодших класів,
повіз дітей на екскурсію*

Непоширена

*До тест-програми
доклали інструкцію*

Увага! Не слід уважати словосполученням іменника з прикладкою такі утворення і складні слова, у яких немає підпорядковувального слова й означення: *батько-мати, путь-дорога, срібло-злото, хліб-сіль тощо.*

- Якщо спочатку йде родове поняття, а потім видове, то прикладка пишеться **окремо**, якщо ж спочатку йде видове поняття, а потім – родове, то **через дефіс**.

Винятки: *жук-короїд, льон-довгунець, заєць-русак, гриб-паразит* (прикладка тут входить до складу терміна).

- Якщо спочатку йде загальна назва, а потім власна, то прикладка пишеться **окремо**, якщо ж спочатку йде загальна назва, а потім власна – то **через дефіс**.
- В інших випадках прикладка з означуваним словом, як правило, пишеться **через дефіс** – незалежно від її місця. Це, зокрема, прикладки, які характеризують предмет за якісними ознаками, за віком, за національністю, за місцем проживання, за фахом: *учитель-мовник, мовник-учитель, красуня-яблуня, яблуня-красуня*.

- Умовні власні назви підприємств, установ, організацій, творів мистецтва, журналів, газет, пароплавів пишуться в лапках: газета "Трудова слава", пароплав "Україна".
- Прикладки, приєднувані до означуваного слова за допомогою слів *імені, пам'яті, на ім'я, по імені*, в лапки не беруться:

конкурс імені П.Яцика.

У якому реченні виділено прикладку?

- 1) На берег **Іссик-Кулю** вийшов хлопчик.
- 2) Жителі **Севастополя** стояли вздовж вулиць, на терасах гори, кидаючи бійцям квіти.
- 3) Село **Троянівка** гніздиться в долині.
- 4) **Троянівка** ще спала, хоч по деяких хатах уже світилося.

У якому реченні виділено прикладку?

- 1) Раннім присмерком **дід Дунай** добрався в прибузький присілок.
- 2) Дивний гук пронісся **над** тихим Дунаєм.
- 3) Десь далеко стукає калатало нічного **сторожа**.
- 4) **Сторож**-дід змете з порога сніг і слід твоїх чобіт.

У якому реченні виділено прикладку?

- 1) Одночасно з поезією **Тарас Шевченко** віддавав свою працю та здібності малярству і гравюрі.
- 2) Композитор М.Мусоргський написав романси "Дніпро" і "Гопак" за **поемою Т.Шевченка** "Гайдамаки".
- 3) Тексти **Шевченка** освоювали Сєров, Рахманінов, Чайковський.
- 4) Освітлений вогнями, підходить пароплав "**Тарас Шевченко**", наповнюючи простори могутнім своїм басом.

У якому реченні виділено прикладку?

- 1) Вітерець ніс **од Десни** прохолоду.
- 2) Зненацька **від Десни** полетіло сухе сіно.
- 3) **Десна**-красуня горне свій гнучкий стан до Дніпра-Славути.
- 4) Повість "**Зачарована Десна**" – найпрекрасніший твір Довженка.

Прочитайте речення. Випишіть приклади.

1. Широкою долиною між двома рядами розложистих гір тихо тече по Васильківщині невеличка річка Раствавиця.
2. На великому шляху з липами перемежовуються велетні дуби.
3. Де був колись бір – стало велике село Бірки.
4. Пропливає хмара-лебідь.
5. Он край шляху стоїть обгоріла вербиця-вдовиця.
6. Сузір'я Орел у народі має назву Дівчина з відрами; сузір'я Лебідь по-народному зветься Хрестом.
7. Вдяг ясен-князь кирею золоту, а дика рожа – буйнії корали.
8. Велике село Піски розляглося і вздовж, і вшир, і впоперек на рівній низині.